บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

Roles, Impacts and Resolution Measures Concerning Transnational Workers in Fishing Community of Thai- Cambodian Borderzone Province : A Case Study of Amphoe Laemsing, Chanthaburi Province.

อัศวิน แก้วพิทักษ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท ผลกระทบ แนวทางรวมถึงมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี วิธีการศึกษาใช้การวิจัยเชิงบูรณาการ (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยในเชิงคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์ การวิจัยเชิงสำรวจ จะใช้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนในอำเภอแหลมสิงห์ที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติกัมพูชา จำนวน 200 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ และวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์ จะใช้การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ แรงงานข้ามชาติ นายจ้างเรือประมงและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชามีบทบาทต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ ในฐานะที่เป็นหน้าที่ (Function) หนึ่งของระบบการทำประมงที่มีการพัฒนาเชิงทุนนิยม กล่าวคือ ระบบการทำประมงก่อนหน้าทุนนิยมนั้น ระบบประมงพื้นบ้านทั้งการผลิตเพื่อยังชีพและการผลิตสินค้าอิสระรายย่อย มิได้มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา แต่หลังจากที่มีการพัฒนาพลังการผลิตโดยการใช้เทคโนโลยีการประมงสมัยใหม่และทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบทุนนิยม แรงงานข้ามชาติก็เป็นปัจจัยจำเป็นของการทำประมงแหลมสิงห์ สำหรับการเปรียบเทียบผลกระทบเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติระหว่างก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จะพบว่า ด้านเศรษฐกิจ มีผลกระทบปานกลางไม่แตกต่างกัน ด้านสังคมมีผลกระทบน้อยลง ด้านการเมืองการปกครอง มีผลกระทบน้อยลงค่อนข้างมาก และด้านสาธารณสุข มีผลกระทบน้อยลง มาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติพบว่า สามารถนำเสนอเป็นแบบจำลอง (Model) เป็น 2 ระดับ คือ มาตรการระดับแรกเพื่อการแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้าง ควรใช้การจัดการประมงร่วมกันระหว่างรัฐกับชุมชน และมาตรการลำดับที่สองในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น รัฐควรให้มีการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติตลอดทั้งปี รัฐควรจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่เหมาะสม และการจัดตั้งศูนย์ร้องเรียนแรงงานข้ามชาติในชุมชนที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่ เป็นต้น

คำสำคัญ : บทบาท ผลกระทบ แรงงานข้ามชาติ

Abstract

The objectives of this research were to study roles, impacts, and resolution measures concerning transnational workers in fishing community of Amphoe Laemsing, Chanthaburi Province. The used research method was mixed method between survey research and historical qualitative research. The sample of the survey research was 200 people in Amphoe Laemsing who were involved in the worker situation. The instrument was a set of questionnaires concerning impacts of transnational workers and the data were analyzed by descriptive statistics. In addition, the oral history method based on the qualitative research was used through the following key Informant : transnational workers, fishing employers, and involving entrepreneurs.

The findings showed that Cambodian transnational workers in Amphoe Laemsing had the functional role as the capitalist in fishing development. We found precapitalist fishing system through artisanal fishing both subsistence production and petty commodity product, Transnational workers had no neccessary function for fishing in Amphoe Laemsing. After productive application through modern fishing technology, these workers had neccessary function for the new productive relation of fishing production capitalist. In case of impact comparison concerning the Cambodian workers, between and after policy implementation of National Council for Peace and Order, we found that economic impacts made no difference, social and health impacts were decreased, as well as governmental and political impacts were rarely decreased. Finally, we found that resolution measures concerning transnational worker problems had two levels. The first level concerning structural measures was fishery co-management between state and community. The second level concerning immediate measures such as all year round registration system of transnational workers, fair fee for the registration and organization of the grievance center for transnational workers, resided in the community.

Keywords : roles, impacts, transnational workers

บทนำ

แรงงานประมงเป็นที่ขาดแคลนมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่สมัยที่เริ่มมีการใช้แรงงานข้ามชาติ เนื่องจากก่อนหน้า มีแรงงานไทยจากภาคอีสานลงไปทำงานในอาชีพประมงทางจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และสงขลาซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการประมงเป็นอาชีพหลักของจังหวัด โดยเฉพาะคนท้องถิ่นเองก็ไม่อยากทำงานในอาชีพนี้ เนื่องจากงานประมงเป็นงานที่เสี่ยงอันตราย ยากลำบาก สกปรก และทำงานที่ห่างไกลจากครอบครัวหลายวันไปอยู่กลางทะเลนานๆ แม้ว่างานประมงจะได้รับเงินค่าจ้าง และค่าตอบแทนจากการแบ่งเปอร์เซ็นต์ในการหาปลาได้ แต่ก็ยังมีคนไทยทำน้อยอยู่ดี จนกระทั่งปี 2532 ที่เกิดพายุเกย์ขึ้นที่อ่าวไทย ซึ่งทำให้ลูกเรือประมงทั้งคนไทยและแรงงานข้ามชาติเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก หลักจากนั้นคนไทยที่อพยพมาทำอาชีพประมงก็ได้อพยพกลับ และไม่ได้กลับมาทำอาชีพประมงอีกเลย ทำให้แรงงานในอาชีพประมงขาดแคลนอย่างหนัก หลังจากปี 2532 เป็นต้นมา เจ้าของเรือประมงส่วนใหญ่เกือบทุกลำจะใช้แรงงานข้ามชาติเป็นลูกเรือ (สุคนธา จันทรุปราคากุล. 2551: 1)

อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล เป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดจันทบุรี ในอดีตเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ไม่สามารถเข้าไปถึงตัวเมืองได้ จึงต้องจอดอยู่บริเวณปากแม่น้ำแห่งนี้และใช้เรือขนาดเล็กขนถ่ายสินค้าไปขึ้นที่ท่าแฉลบ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จประพาสต้นทางเรือมาถึงจันทบุรีทรงเสด็จจอดเรือประทับพักที่ปากแม่น้ำแห่งนี้หลายครั้ง) สมัยก่อนชาวบ้านในชุมชนมักประกอบอาชีพประมงและใช้เรือแจวกันแทบทุกบ้าน (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 53)

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2508 เรือแจวถูกยกเลิกใช้และหันมาใช้เรือยนต์แทน อาชีพของชาวบ้านโดยทั่วไป คือ การทำประมงเป็นหลัก ในสมัยนั้นจะเป็นการทำประมงแบบชายฝั่งเพื่อยังชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง หาปลามาเพื่อบริโภคเลี้ยงครอบครัว ยังไม่ต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติเพราะเป็นประมงขนาดเล็กที่ไม่ต้องใช้แรงงานมาก ต่อมาได้พัฒนามาเป็นประมงพาณิชย์ที่ต้องมีการจ้างแรงงานจำนวนมากในการออกหาปลา เป็นระบบทุนนิยม ที่ชาวบ้านได้ทำกิจการเรือประมงเพื่อขาย ต่างจากเมื่อก่อนที่ทำประมงเพื่อยังชีพแบบพอเพียง แรงงานประมงในสมัยนั้นจะเป็นแรงงานไทยจากภาคอีสาน แต่เนื่องด้วยเกิดพายุเกย์ที่เกิดขึ้นในอ่าวไทยในปี พ.ศ.2532 ทำให้มีลูกเรือประมงเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ต่อมาแรงงานไทยที่มาจากภาคอีสานได้อพยพกลับถิ่นฐาน เป็นผลทำให้แรงงานประมงขาดแคลน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมาในปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมาได้เริ่มมีแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาในเขตชุมชนชาวประมงอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เนื่องด้วยพื้นที่ติดกับชายแดนประเทศกัมพูชาทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาสามารถเข้ามาหางานทำได้โดยง่าย โดยเฉพาะอาชีพประมงทะเลในอำเภอแหลมสิงห์ที่เป็นแหล่งชุมชนทำประมงที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดจันทบุรี และเนื่องด้วยกิจการเรือประมงที่ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน เป็นผลทำให้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาเข้ามาทำงานในอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ (วิรัช ลิ้นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึงบทบาทและผลกระทบอันเกิดจากแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมง ว่า แรงงานข้ามชาติกัมพูชาได้มีบทบาทอะไรที่จำเป็นต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี และของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ได้สร้างผลกระทบต่างๆอะไรบ้าง และในการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนใน ปีพ.ศ.2558 จะมีการหลั่งไหลด้านแรงงาน มีการเปิดพรมแดนอย่างเสรี จะมีเงื่อนไขใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น จะมีมาตรการอย่างไรในการรับมือกับแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมง

ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีว่าได้เข้ามามีบทบาทหรือสร้างผลกระทบในด้านใดมากกว่ากัน สิ่งเหล่านี้ เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเพื่อจะได้มีมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยใช้พื้นที่ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีเป็นกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของแรงงานข้ามชาติที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองและสาธารณสุข ของแรงงานข้ามชาติ ที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษามาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงบูรณาการ (Mixed Method) โดยใช้วิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองและสาธารณสุขและการวิจัยในเชิงคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์ โดยมุ่งศึกษาบทบาท และมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ในเขตชุมชนชาวประมงแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองและสาธารณสุขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ทั้งก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในเขตชุมชนชาวประมงอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปลักษณะแบบปลายปิด (Close - End) และเลือกตอบ (Check - List) ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ และลักษณะแบบปลายเปิด (Open - End) ได้แก่ อายุและระยะเวลาที่อยู่อาศัย

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - End) และเลือกตอบ (Check - List) เกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ ในเขตท้องถิ่นการทำประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ก่อนการประกาศนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)โดยใช้คำถามปลายปิดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสาธารณสุข

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - End) และเลือกตอบ (Check - List) เกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ ในเขตท้องถิ่นการทำประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี หลังการประกาศนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)โดยใช้คำถามปลายปิดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสาธารณสุข

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และมีเกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ยได้แก่ คะแนนระหว่าง 1.00 - 1.79 หมายถึง เป็นระดับไม่เห็นด้วย คะแนนระหว่าง 1.80 - 2.59 หมายถึง เป็นระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วย คะแนนระหว่าง 2.60 - 3.39 หมายถึง เป็นระดับไม่แน่ใจ คะแนนระหว่าง 3.40 - 4.19 หมายถึง เป็นระดับค่อนข้างเห็นด้วย คะแนนระหว่าง 4.20 - 5.00 หมายถึง เป็นระดับเห็นด้วยมาก (ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์,2555)

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบต่างๆ ดังนี้ (ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์,2555)

1) การวิจัยเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมจากแนวการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ข. เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการรวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่างๆคือ ได้แก่ เอกสารทางราชการ หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ แรงงานข้ามชาติ นายจ้างเรือประมงและผู้ประกอบการ เช่น บ้านเช่า

ผลการวิจัย

1. บทบาทของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เป็นบทบาทในฐานะที่เป็นหน้าที่ (Function) หนึ่งของระบบการทำประมงที่มีการพัฒนาเชิงทุนนิยม จากการศึกษาพบว่า ชุมชนชาวประมงของอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี สามารถแบ่งออกได้ เป็น 4 ช่วง ดังนี้

1.1 ระบบการใช้แรงงานครอบครัว

1.2 ระบบการจ้างแรงงานในท้องถิ่น

1.3 ระบบการจ้างแรงงานต่างถิ่นอีสาน

1.4 ระบบการจ้างแรงงานข้ามชาติ

1.1 ระบบการใช้แรงงานครอบครัว

การใช้แรงงานในครอบครัวของการประมงในแหลมสิงห์เกิดขึ้นภายใต้รูปแบบการผลิต เรียกว่า ผู้ผลิตรายย่อยอิสระ (Petty Primary Producer) หมายความว่า เป็นรูปแบบการผลิตของชาวประมงทั่วไปโดยจะเป็นเจ้าของเรือขนาดเล็กหรือที่เรียกว่าเรือประมงพื้นบ้าน โดยจะใช้เป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำประมง วิธีการหาปลาของเรือประมงพื้นบ้านจะมีอุปกรณ์ไม่มาก อาทิ เบ็ดราว ลอบ แหลนแทงกุ้งและ แห เป็นต้น รูปแบบการผลิตแบบนี้มีเป้าหมายเพื่อยังชีพ เน้นวิธีการเอาไว้บริโภค คือ การกินการใช้มากกว่าการทำประมงเพื่อมุ่งสู่การขายเป็นหลัก พลังการผลิต (Power Production) ของชาวประมงแหลมสิงห์ ใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกัน 2 ช่วง คือ (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

1. ช่วงการใช้เรือแจว
2. ช่วงการใช้เครื่องยนต์

1. ช่วงการใช้เรือแจว

การทำประมงพื้นบ้านในช่วงแรกของแหลมสิงห์นั้น จะมีเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตคือการใช้เรือที่ทำด้วยไม้ซุงทั้งต้นหรือทั้งท่อน หรือที่เรียกว่า เรือแจว วิธีการคือการขุดด้านบนให้เป็นรางแล้วเบิกปากออกให้กว้าง ถากหัวและท้ายให้เรียวเชิดขึ้นตามส่วน เรียกว่า เรือขุด ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านจะใช้เรือประเภทนี้แจวเรือออกไปหาปลา ชาวประมงในแหลมสิงห์ส่วนมากจะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต

2. ช่วงการใช้เครื่องยนต์

การทำประมงพื้นบ้านของแหลมสิงห์ มีการพัฒนาโดยมีเทคโนโลยีในการผลิตจากเรือแจวธรรมดา มาเป็นเรือที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซล ขณะนั้นเครื่องยนต์เรือประมงพื้นบ้านจะมีขนาดเล็ก ได้แก่ เครื่องยันม่า 2 แรงครึ่งถึง 3 แรง ราคาเครื่องยนต์สมัยนั้นประมาณ 1,000 กว่าบาท แรงงานที่จะใช้ในการทำประมงพื้นบ้านจะใช้แรงงานในครอบครัว การที่ออกทะเลไปลึกมีเครื่องยนต์ จะทำให้ได้ปลามากขึ้น ต้องใช้คนมากกว่า 1 คน

1.2 ระบบการจ้างแรงงานในท้องถิ่น

การทำประมงแหลมสิงห์เริ่มมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นหลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากเดิมที่มีเป้าหมายการผลิตเพื่อยังชีพเป็นหลัก เน้นวิธีการเอาไว้บริโภค นำไปสู่การจ้างแรงงานจากเดิมที่ไม่ได้จ้าง เนื่องจากมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต คือ การใช้อวนในการจับสัตว์น้ำ การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต โดยการใช้อวนเข้ามาทำให้การทำประมงพื้นบ้านของแหลมสิงห์เปลี่ยนเป็นประมงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น เพราะเป้าหมายการผลิตที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่มีเป้าหมายการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อขาย

การจ้างแรงงานในท้องถิ่นทำการประมง ด้วยเหตุที่เครื่องมือในการทำประมงมีขนาดใหญ่ขึ้น เช่น เรือและอวน จึงจำเป็นจะต้องใช้แรงงานที่มากกว่าเดิมในการทำการประมง ทำให้แรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอต่อการทำประมงแบบเดิมอีกต่อไป ส่งผลให้ต้องมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นเพื่อมาเป็นพลังในการผลิตขับเคลื่อนควบคู่ไปกับเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยขึ้นจากเดิม

1.3 ระบบการจ้างแรงงานต่างถิ่นอีสาน

การประมงแหลมสิงห์ในช่วงนี้ถือว่าเป็นช่วงที่ดีที่สุดมีความเจริญ ทั้งทางด้านการตลาดที่มีแพปลาสิงห์อำนวยรองรับการซื้อสัตว์น้ำ เป้าหมายการผลิตเป็นการผลิตเพื่อขายอย่างเต็มรูปแบบ เรือประมงจะมีการพัฒนาพลังการผลิตที่มากขึ้น โดยมีเทคโนโลยีการผลิตที่มีความก้าวหน้า เช่น การใช้อวนที่มีขนาดใหญ่ การต่อเรือประมงขนาดใหญ่ที่สามารถออกไปหาปลานอกน่านน้ำได้ สามารถเป็นที่อาศัยหลับนอนให้กับแรงงานประมงและมีเครื่องยนต์ดีเซลที่มีแรงม้ามากขึ้น

เนื่องด้วยเทคโนโลยีการผลิตของเรือประมงแหลมสิงห์มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การจ้างแรงงานท้องถิ่นจึงไม่เพียงพอต่อปริมาณงานของเรือประมง และแรงงานในท้องถิ่นส่วนหนึ่งหันไปประกอบอาชีพอื่น ทำให้ปัจจัยด้านแรงงานมีความขาดแคลนแรงงานอีสานจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ ภาคอีสานสมัยนั้นจะมีอาชีพทำนาเกือบทุกจังหวัด เมื่อหลังจากเสร็จหน้าทำนาแล้วแรงงานอีสานจะว่างงาน เนื่องด้วยสมัยนั้นโรงงานอุตสาหกรรมยังมีไม่มาก แรงงานส่วนนี้จึงหางานทำโดยมุ่งไปรับจ้างเป็นแรงงานประมงในภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือจังหวัดจันทบุรี

ต่อมา เกิดเหตุการณ์พายุเกย์ขึ้นในอ่าวไทย พ.ศ.2532 เหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียต่อวงการเรือประมงเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชีวิตและทรัพย์สินของชาวประมงและลูกเรือเป็นสิ่งที่บั่นทอนต่อการประกอบอาชีพนี้ โดยเฉพาะแรงงานอีสานที่เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เหตุการณ์นี้จึงเป็นส่วนที่ทำให้แรงงานอีสาน ภายหลังที่จะทำมาหากินในการขายแรงงานกับเรือประมง ทางด้านครอบครัวจะไม่ให้มา กล่าวคือ ความเข็ดขยาดของแรงงานอีสานที่ไม่อยากกลับมาทำประมง

1.4 ระบบการจ้างแรงงานข้ามชาติ

แรงงานประมงในแหลมสิงห์ในช่วงนี้เกิดการขาดแคลนเนื่องด้วยเหตุการณ์พายุเกย์เข้าถล่มอ่าวไทยพ.ศ.2532 ส่งผลให้แรงงานอีสานเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เรือประมงแหลมสิงห์ที่ได้ทำการประมงทางภาคใต้ได้รับผลกระทบ ทำให้เรือประมงอับปางเป็นจำนวนมาก หลังจากเหตุการณ์ในครั้งนั้นแรงงานอีสานจึงกลับบ้านเกิดไม่กลับมาเป็นแรงงานประมง ขณะเดียวกันแรงงานข้ามชาติกัมพูชาได้เริ่มเข้ามาขายแรงงานประมงในอำเภอแหลมสิงห์ ปัจจัยที่ทำให้แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาขายแรงงานประมงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ปัจจัยในการผลักดัน (PUSH FACTOR)
2. ปัจจัยที่ดึงดูดให้มา (PULL FACTOR)

1. ปัจจัยในการผลักดัน (PUSH FACTOR)

แรงงานข้ามชาติกัมพูชามีความเป็นอยู่อย่างอดอยาก เนื่องด้วยสถานการณ์ทางการเมืองที่รุนแรง ต้องอยู่ด้วยความยากลำบากจากสงครามภายในประเทศกัมพูชา ส่งผลให้ชาวกัมพูชาอพยพหนีมาตามแนวชายแดนประเทศไทยเข้ามาหางานทำ

2. ปัจจัยที่ดึงดูดให้มา (PULL FACTOR)

แรงงานข้ามชาติกัมพูชาส่วนมากที่เข้ามาขายแรงงานประมงเพราะมักมองว่าค่าเงินของไทยมีมากกว่าค่าเงินของกัมพูชา จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความอยากที่จะเข้ามาขายแรงงานประมงเพื่อส่งเงินกลับมาให้พ่อแม่ที่อยู่ในประเทศของตน

แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาขายแรงงานให้กับเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ โดยมีความสัมพันธ์กับนายจ้างแบบการจ้างโดยมีข้อตกลงสัญญาในลักษณะคำพูดไม่มีกระดาษสัญญาแต่ประการใด ซึ่งแรงงานข้ามชาติที่เข้ามามักได้เปอร์เซ็นต์เหมือนกันแล้วแต่ว่าจะตกลงกับเจ้าของเรือประมงว่า ซึ่งจะมีอยู่ 3 อย่าง คือ เงินเดือน รายวัน หรือเปอร์เซ็นต์

ต่อมา ในช่วงที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เข้ามาบริหารประเทศ ได้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 70 สั่งมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ เรื่อง มาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ซึ่งเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ได้ให้ความร่วมมือกับทางราชการ นำแรงงานข้ามชาติกัมพูชาจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย

อย่างไรก็ดี ในระบบการทำประมงก่อนหน้าทุนนิยม คือ ระบบประมงพื้นบ้านนั้น มิได้มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา เนื่องจาก การประมงพื้นบ้านนั้นเป็นการประมงขนาดเล็กโดยมีเป้าหมายเพื่อการผลิตยังชีพเป็นหลัก ดังนั้น แรงงานที่ใช้ในระบบประมงแบบนี้จึงยังมิใช่แรงงานรับจ้างแต่เป็นการใช้แรงงานของตัวชาวประมงเองและแรงงานงานภายในครอบครัว แต่ต่อมามีการพัฒนาพลังการผลิตโดยนำเครื่องยนต์ดีเซล ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ส่งผลให้จะต้องมีการใช้แรงงานเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมิได้มีการจ้างแรงงานประจำเป็นทางการ ชาวประมงพื้นบ้านดังกล่าวก็จะใช้แรงงานของญาติสนิทมิตรสหาย โดยอาศัยการแบ่งผลผลิตปลาที่จับได้แทนค่าจ้าง อย่างไรก็ดี ในช่วงนี้เป้าหมายการทำประมงได้เริ่มมีลักษณะการผลิตเพื่อขายควบคู่ไปกับการทำประมงเอาไว้บริโภค

หลังจากที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีการใช้อวนในระบบประมงพาณิชย์ในระดับสูงขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการใช้คนมากขึ้น เช่น อวนลาก อวนล้อม ได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการใช้แรงงานในการประมงแหลมสิงห์ กล่าวคือ การพัฒนาพลังการผลิตได้นำไปสู่การปรับความสัมพันธ์ทางการผลิตในแบบทุนนิยม คือ ความจำเป็นจะต้องมีการจ้างแรงงานประจำในการทำประมง และทำให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบนายจ้างกับลูกจ้างในการทำประมงแหลมสิงห์ จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการจ้างแรงงานเข้ามาทำการประมง เนื่องมาจาก การใช้แรงงานแบบที่ไม่ต้องจ้างในครอบครัวหรือญาติสนิทมิตรสหายในรูปแบบเดิมไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนประมงพาณิชย์ให้ดำเนินไปได้ การเข้ามาของระบบการจ้างแรงงานในการทำประมงพาณิชย์ของแหลมสิงห์ได้เริ่มต้นจากการจ้างแรงงานชั่วคราวในท้องถิ่น เช่น ชาวนาที่ว่างงานหลังฤดูทำนาในอำเภอท่าใหม่ เป็นต้น ต่อมามีการจ้างแรงงานถาวรที่อยู่ตลอดจากอีสาน เนื่องจากแรงงานชั่วคราวในท้องถิ่นได้เปลี่ยนอาชีพไปสู่การเจียรนัยพลอย เพราะว่าได้เงินดีกว่า (ธวัชชัย หลวงอินทร์. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติพายุเกย์ ทำให้แรงงานอีสานในการทำประมงแหลมสิงห์ต้องเสียชีวิตจำนวนมาก ประกอบกับการมีทางเลือกในการจ้างงานในพื้นที่ใกล้เคียงที่เริ่มมีการจัดตั้งโรงงานในภาคอีสาน จึงทำให้การประมงแหลมสิงห์ต้องขาดแรงงานอีสาน และมีความจำเป็นต้องอาศัยแรงงานจากกัมพูชาเข้ามาแทนแรงงานอีสาน ดังนั้น บทบาทของแรงงานกัมพูชาจึงมีความจำเป็นที่ขาดไม่ได้ ในฐานะส่วนหนึ่งของระบบการทำประมงพาณิชย์ในอำเภอแหลมสิงห์ (วินัย ลิ้นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

2. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และสาธารณสุข ของแรงงานข้ามชาติ ที่มีต่อชุมชนชาวประมงอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) จำแนกตามผลกระทบรายด้าน (n = 200)

ผลกระทบรายด้าน	ก่อน (คสช.)		หลัง (คสช.)		ผลการเปรียบเทียบ
	x□	การแปลผล	x□	การแปลผล	
ด้านเศรษฐกิจ	3.38	ปานกลาง	3.01	ปานกลาง	ไม่แตกต่างกัน
ด้านสังคม	2.94	ปานกลาง	2.11	ค่อนข้างน้อย	แตกต่างกัน
ด้านการเมืองการปกครอง	3.49	ค่อนข้างมาก	1.64	น้อย	แตกต่างกัน ค่อนข้างมาก
ด้านสาธารณสุข	3.51	ค่อนข้างมาก	3.06	ปานกลาง	แตกต่างกัน
รวม	**3.33**	**ปานกลาง**	**2.46**	**ค่อนข้างน้อย**	**แตกต่างกัน**

ผลการศึกษาผลกระทบของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาทั้งในเชิงลบและเชิงบวกโดยเปรียบเทียบระหว่างช่วงก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้น พบว่า

2.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวม ก่อนนโยบาย (คสช.) นั้น มีผลระดับปานกลาง (x □ = 3.38) เมื่อเปรียบเทียบที่เกิดขึ้นหลังที่มีการใช้นโยบายของ (คสช.) พบว่ามีผลอยู่ในระดับปานปานกลาง (x □ = 3.01) เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) จึงไม่แตกต่างกัน ถ้าพิจารณาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในรายประเด็นแล้ว จะมีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

ในประเด็นเรื่องการทดแทนแรงงานไทยพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก (x □ = 4.35) เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบหลังนโยบาย (คสช.) ก็มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก (x □ = 4.63) เช่นกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) จึงไม่แตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องการเพิ่มผลผลิตทางการประมงพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก (x □ = 3.47) เมื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบหลังนโยบาย (คสช.) ก็มีผลกระทบค่อนข้างมาก (x □ = 4.49) เช่นกันจึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) จึงไม่แตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องการลดต้นทุนค่าจ้างแรงงานพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย (x □ = 2.16) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบน้อย (x□ = 1.70) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้นแตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องการแย่งอาชีพคนในพื้นที่พบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย (x □ = 2.19) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) ก็มีผลกระทบค่อนข้างน้อย (x □ = 1.94) เช่นกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) จึงไม่แตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องการสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่องพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก (x □ = 4.53) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) ก็มีผลกระทบมาก (x □ = 4.67) เช่นกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) จึงไม่แตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องการเปลี่ยนงานบ่อยพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก (x □ = 3.55) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบน้อย (x□ = 1.64) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกันค่อนข้างมาก

2.2 ผลกระทบด้านสังคมโดยภาพรวม ก่อนนโยบาย (คสช.) นั้นพบว่า มีผลระดับปานกลาง (x □ = 2.94) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังที่มีการใช้นโยบายของ (คสช.) จะมีผลกระทบค่อนข้างน้อย (x □ = 2.11) ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) จึงแตกต่างกัน ถ้าพิจารณาผลกระทบทางด้านสังคมในรายประเด็นแล้วจะมีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

ในประเด็นเรื่องการเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก (x □ = 4.33) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบปานกลาง (x□ = 2.81) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกันค่อนข้างน้อย

ในประเด็นเรื่องปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเองพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก (x □ = 3.72) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบค่อนข้างน้อย (x □ = 2.16) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกันค่อนข้างน้อย

ในประเด็นเรื่องการกักขังแรงงานของผู้ประกอบการพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นน้อย (x □ = 1.41) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบน้อย (x □ = 1.12) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น ไม่แตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องการเข้ามาแย่ง ไฟฟ้า น้ำประปาพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นปานกลาง (x □ = 2.98) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย (x □ = 2.55) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องปัญหาการทะเลาะวิวาทกับคนในพื้นที่พบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย (x □ = 2.26) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบค่อนข้างน้อย (x □ = 1.93) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น ไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลกระทบด้านการเมืองการปกครองโดยภาพรวม ก่อนนโยบาย (คสช.) นั้นพบว่า มีผลระดับค่อนข้างมาก (x □ = 3.49) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังที่มีการใช้นโยบายของ (คสช.) จะมีผลกระทบน้อย (x □ = 1.64) ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) จึงแตกต่างกันค่อนข้างมาก ถ้าพิจารณาผลกระทบทางด้านการเมืองการปกครองในรายประเด็นแล้ว จะมีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

ในประเด็นเรื่องการเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่ากัมพูชาพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นปานกลาง (x □ = 2.32) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบน้อย (x □ = 1.48) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกันค่อนข้างน้อย

ในประเด็นเรื่องเจ้าหน้าที่เก็บส่วยรายเดือนจากแรงงานเถื่อนพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก (x □ = 4.12) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบน้อย (x □ = 1.72) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกันค่อนข้างมาก

ในประเด็นเรื่องเจ้าหน้าที่จับกุมแรงงานเถื่อนเป็นเงินใต้โต๊ะพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก (x □ = 4.15) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบน้อย (x □ = 1.64) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกันค่อนข้างมาก

ในประเด็นเรื่องการจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นม็อบทางการเมืองพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย (x □ = 1.85) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบน้อย (x □ = 1.27) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนการเมืองพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก (x □ = 4.27) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบค่อนข้างน้อย (x □ = 1.90) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกันค่อนข้างมาก

ในประเด็นเรื่องแรงงานเถื่อนมีผลกระทบต่อความมั่นคงพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก (x □ = 4.23) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบค่อนข้างน้อย (x □ = 1.80) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกันค่อนข้างมาก

2.4 ผลกระทบด้านสาธารณสุขโดยภาพรวม ก่อนนโยบาย (คสช.) นั้นพบว่า มีผลระดับค่อนข้างมาก (x □ = 3.51) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังที่มีการใช้นโยบายของ (คสช.) จะมีผลกระทบปานกลาง (x □ = 3.06) ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) จึงแตกต่างกัน ถ้าพิจารณาผลกระทบทางด้านสาธารณสุขในรายประเด็นแล้วจะมีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

ในประเด็นเรื่องแรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามาพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก (x □ = 3.57) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบค่อนข้างน้อย (x □ = 2.07) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกันค่อนข้างน้อย

ในประเด็นเรื่องการแย่งใช้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์พบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก (x □ = 3.42) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) ก็มีผลกระทบค่อนข้างมาก (x □ = 3.80) เช่นเดียวกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น ไม่แตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องแรงงานมีพฤติกรรมขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นปานกลาง (x □ = 2.77) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) ก็มีผลกระทบปานกลาง (x □ = 2.32) เช่นเดียวกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น ไม่แตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องราชการเสียงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก (x □ = 4.17) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบมาก (x □ = 4.31) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกัน

ในประเด็นเรื่องกัมพูชาทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทางพบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก (x □ = 3.61) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย (คสช.) จะมีผลกระทบปานกลาง (x □ = 2.78) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) นั้น แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ในเขตชุมชนชาวประมง ดังเช่น อำเภอแหลมสิงห์ สามารถนำเสนอเป็นแบบจำลอง (Model) ในการแก้ปัญหาออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. มาตรการการแก้ไขปัญหาในระดับเชิงโครงสร้าง ควรใช้การจัดการประมงร่วมกัน กล่าวคือ ปัญหาแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตชุมชนประมงไทย ดังกรณีเช่น แหลมสิงห์เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างที่จำเป็นจะต้องมีการดำเนินการในระยะยาว เนื่องจากการใช้แรงงานข้ามชาตินั้นมีความเกี่ยวโยงกับระบบการทำประมงที่มีพัฒนาการแบบทุนนิยมและเกี่ยวพันกับปัญหาระบบกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของทรัพยากรทางทะเล ในการจัดการประมงจึงต้องมีมาตรการในเชิงกฎหมายเพื่อให้เกิดเป็นกติกาที่สามารถบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง สมาคมชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทยในฐานะภาคชุมชน ได้เสนอมาตรการเพื่อร่างแก้ไขพระราชบัญญัติการประมง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นมาตรการการจัดการประมงร่วมกันระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้างอย่างระยะยาวได้ เนื่องจาก ทะเลและทรัพยากรประมงมีพัฒนาการของชาวประมงที่ใช้เครื่องมือหลากหลายประเภท หลายชนิดเป็นเครื่องมือที่ไม่เหมาะสม บางเครื่องมือไม่มีกติกาควบคุม จนทำให้ทรัพยากรประมงเริ่มเสื่อมโทรมลง ชาวประมงในหลายท้องที่มีศักยภาพในการร่วมบริหารจัดการทรัพยากรประมงอย่างได้ผลและมีข้อเสนอมาตรการคุ้มครองพื้นที่จับสัตว์น้ำมีข้อจำกัดทางกฎหมาย ที่กำหนดให้รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจและการดำเนินการไว้ที่ส่วนกลางเป็นหลักทำให้ไม่เท่าทันต่อการคุ้มครองทรัพยากรประมง และแก้ปัญหาวิกฤติของสัตว์น้ำได้ (กังวาลย์ จันทรโชติ,2541 หน้า 19) พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 ได้ใช้บังคับมายาวนาน แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงหลายครั้ง แต่มีบางจุดที่ยังไม่สามารถตอบสนองการแก้ไขปัญหาการรวมศูนย์อำนาจให้เกิดการกระจายอำนาจได้ และเพื่อให้เกิดการรับรองสิทธิและการมีส่วนร่วมของบุคคลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ตนได้อย่างยั่งยืน มาตรการการจัดการร่วมกันระหว่างรัฐกับชุมชน เพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ได้แก่ การปรับองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือ 1.ให้มีคณะกรรมการนโยบายการประมงแห่งชาติขึ้น 2.เสนอให้มีคณะกรรมการประมงจังหวัดขึ้น 3.เสนอให้ชุมชนจัดตั้ง “องค์กรชุมชนประมง” ขึ้น 4.กำหนดให้เขตการประมงทะเลที่อยู่ในน่าน้ำไทย แบ่งออกเป็นเขตประมงทะเลชายฝั่ง เขตประมงทะเลนอกชายฝั่ง และเขตประมงน้ำจืด

2. มาตรการในการแก้ไขปัญหาในระดับเฉพาะหน้า ในปัจจุบันปัญหาแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตชุมชนประมงไทยอยู่ภายใต้นโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งจะพบว่ายังมีปัญหาที่จะต้องมีการแก้ไข ดังนี้

2.1 รัฐควรให้มีการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติตลอดทั้งปี เนื่องจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดระบบแรงงานข้ามชาติ โดยให้เจ้าของเรือประมงนำแรงงานข้ามชาติมาจนทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย ณ ศูนย์จดทะเบียนข้ามชาติแบบเบ็ดเสร็จ ภายในระยะเวลาที่กำหนด ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เมื่อหมดเขตระยะเวลาที่รัฐกำหนด เจ้าของเรือประมงไม่สามารถพาแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายไปจดทะเบียนอย่างถูกต้องได้ ส่งผลให้เจ้าของเรือประมงต้องจ้างแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย เมื่อมีการตรวจสอบจากทางเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้นายจ้างมีความผิดตามกฎหมาย (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

2.2 รัฐควรจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่เหมาะสม เนื่องจาก อัตราการเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เฉลี่ยต่อคนราคา 3,080 บาท ซึ่งเป็นราคาที่แพงเกินกำลังของแรงงานข้ามชาติจะรับได้ เพราะมีแรงงานข้ามชาติหลายรายที่เลือกจะไม่เข้ารับการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลให้นโยบายของรัฐที่มีเป้าประสงค์ที่จะนำแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายเข้าระบบที่สามารถตรวจสอบได้นั้นเป็นไปโดยยาก ดังนั้น รัฐควรปรับราคาค่าธรรมเนียมที่แพงเกินไปให้มีราคาที่มีความเหมาะสมมากกว่านี้ จึงจะทำให้แรงงานข้ามชาติสามารถจ่ายได้โดยไม่เดือดร้อนและเข้ามาสู่ระบบที่ถูกต้องมากขึ้น (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

2.3 การจัดตั้งศูนย์ร้องเรียนแรงงานข้ามชาติในชุมชนที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่ เนื่องจาก คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายที่จะรักษาภาพลักษณ์ของประเทศในสายตาของคนต่างชาติที่มองประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะกิจการประมงทะเล ถึงแม้ว่าจากการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างจะพบว่า แหลมสิงห์ไม่มีการกักขังแรงงานประมงไม่ให้เข้าฝั่งนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมนโยบายดังกล่าว ควรตั้งศูนย์ร้องเรียนสำหรับแรงงานข้ามชาติขึ้น เพื่อเป็นการรับเรื่องร้องเรียนอันจะเกิดจากการเอาเปรียบของนายจ้าง การขูดรีดจากเจ้าหน้าที่รัฐ อันจะทำให้แรงงานข้ามชาติได้รับผลกระทบและก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งศูนย์ร้องเรียนนี้จะเป็นหน่วยงานที่ช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติโดยตรงเพื่อให้เป็นมาตรฐานสากลในการให้ความคุ้มครองแรงงานในการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ทอน เบง. สัมภาษณ์. 2558)

2.4 การจัดให้มีการทำประกันสังคมให้กับแรงงานข้ามชาติ เนื่องจาก การทำงานของแรงงานข้ามชาติจะมีความเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายจากงานที่ทำนั้น เพื่อให้แรงงานมีหลักประกันว่าเมื่อเจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน จะได้รับการคุ้มครองชดเชยเป็นค่าเสียหายและค่ารักษาพยาบาล ดังนั้นจะทำให้แรงงานข้ามชาติไม่เปลี่ยนงานบ่อย และให้ความคุ้มครองแรงงาน หากประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง แรงงานสามารถรับสิทธิกองทุนเงินทดแทนได้ ทั้งนี้จะทำให้แรงงานข้ามชาติมีแรงจูงใจที่จะทำงาน เพราะมีประกันสังคมคุ้มครองด้านความปลอดภัยและสามารถทำให้แรงงานทำงานกับนายจ้างได้นานขึ้น (เสรี สมัครสมาน. สัมภาษณ์. 2557)

2.5 การทำศูนย์ข้อมูลประวัติออนไลน์แรงงานข้ามชาติในชุมชน เนื่องจาก การตรวจสอบข้อมูลประวัติของแรงงานข้ามชาติเป็นเรื่องในระดับหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานจัดหางานจังหวัด สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง การที่ผู้ประกอบการ เช่น บ้านเช่า หรือ เจ้าของเรือประมง จะทำการตรวจสอบประวัติแรงงานข้ามชาติก่อนที่จะรับเข้าทำงานหรือเช่นบ้าน กระทำได้โดยยากที่จะตรวจสอบ ทั้งนี้ เมื่อแรงงานข้ามชาติจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายมากขึ้น การตรวจสอบประวัติมักเป็นไปโดยง่าย ดังนั้นควรมีศูนย์ในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในเรื่องการตรวจสอบประวัติแรงงานข้ามชาติว่าได้มีการจดทะเบียนครั้งสุดท้ายเมื่อใดหรือมีประวัติทำผิดกฎหมายอะไรบ้าง นำไปประกอบการตัดสินใจของนายจ้างและผู้ประกอบการต่อเนื่อง เช่น บ้านเช่าในการจ้างงานหรือให้ทำการเช่า อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (วินัย ลิ้นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

2.6 การให้รางวัลนำจับกับผู้ที่แจ้งเบาะแสขบวนการนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อน เนื่องจากในพื้นที่ชุมชนชาวประมงแหลมสิงห์จากการวิจัยสำรวจพบว่า มีผลกระทบมาก เรื่องนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อน ซึ่งหลังนโยบายของคสช. พบว่าน้อยลงกว่าเดิมแต่ก็ยังคงไม่หมดไป อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานในการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ให้มีความเข้มงวดและมีประสิทธิภาพมากกว่านี้ เช่น การจ่ายเงินรางวัลอย่างเหมาะสมและรวดเร็วให้แก่ผู้ที่แจ้งข่าวและทำให้เจ้าหน้าที่สามารถจับกุมกลุ่มขบวนการและกลุ่มแรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายได้ จะเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานต่อผู้แจ้งข่าวสารให้กับทางราชการและผู้จับกุม (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

2.7 การเพิ่มบทลงโทษสถานหนักเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย เนื่องจากการลักลอบเข้ามาของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในชุมชนประมงแหลมสิงห์นั้น ส่วนหนึ่งเจ้าหน้าที่มีส่วนในการเข้ามาอย่างผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาหรือเปิดช่องทางให้ขบวนการนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนสามารถลักลอบทำการค้าแรงงานเถื่อนหรือรับสินบนกับขบวนการดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เป็นตัวอย่างและก่อให้เกิดการทำลายความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะมีการหลั่งไหลแรงงานอย่างเสรี ถึงแม้ว่าตามกฎของอาเซียนจะต้องเป็นแรงงานที่มีทักษะ 7 วิชาชีพเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติแรงงานไร้ฝีมือมักลักลอบเข้ามามากขึ้นเช่นกัน (เสรี สมัครสมาน. สัมภาษณ์. 2557)

2.8 การเพิ่มบทลงโทษแก่บุคคลที่นำพาหรือผู้ให้ที่พักพิงแก่แรงงานข้ามชาติที่ลักลอบทำงานผิดกฎหมายในประเทศไทย เนื่องจาก หลังจากที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายที่เข้มงวดเรื่องแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายนั้น แต่กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เปิดเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การหลั่งไหลของแรงงานไร้ฝีมือเป็นไปโดยง่าย ซึ่งบทลงโทษที่ใช้อยู่อาจน้อยเกินไป ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่รู้สึกเกรงกลัวต่อบทลงโทษที่ได้รับ ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้กลับมาทำความผิดอีก ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเด็ดขาดทางกฎหมายอันเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อบทลงโทษที่จะได้รับ (เสรี สมัครสมาน. สัมภาษณ์. 2557)

2.9 ควรมีการตรวจสอบและขยายผลหลังจากการจับกุมขบวนการนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนให้มากกว่าเดิม เนื่องจาก การจับกุมแต่ละครั้งจะสาวไม่ถึงตัวผู้บงการ มักจะได้เฉพาะผู้กระทำผิดรายเล็กๆ ที่ผ่านมาทำให้ขบวนการนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนยังคงสามารถกรทำผิดกฎหมายได้ตลอด เพราะไม่ได้ถูกจัดการแบบถอนรากถอนโคน ดังนั้น จะต้องมีการขยายผลเพื่อให้ได้ตัวผู้ที่บงการใหญ่มาลงโทษตามกฎหมาย เป็นการขจัดปัญหาที่ต้นเหตุอันจะนำมาสู่การทำลายความมั่นคงของชาติ (วินัย ลิ้นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

2.10 ควรให้แรงงานข้ามชาติจ่ายเงินประกันตนป้องกันการหลบหนี เนื่องจาก ลักษณะการทำงานของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่ทำงานประมง ในชุมชนประมงแหลมสิงห์ มีการเปลี่ยนงานบ่อย โดยมากมักจะอยู่กับเจ้าของเรือประมงแต่ละลำได้ไม่นาน บางครั้งเบิกเงินค่าแรงแล้วหลบหนี ซึ่งนโยบายคสช.ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ เนื่องจากการจ้างงานไม่มีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร มักจะจ้างด้วยวาจา ดังนั้น ควรมีมาตรการในการให้แรงงานจ่ายเงินประกันตน ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ประกอบการมีหลักประกันในกรณีที่แรงงานข้ามชาติเปลี่ยนงานทำให้ผู้ประกอบการสามารถยึดเงินประกันตนเอาไว้ได้ (วินัย ลิ้นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

2.11 การกำหนดให้แรงงานข้ามชาติกลับไปคลอดยังประเทศของตน เนื่องจาก ปัญหาเด็กไร้สัญชาติที่เกิดขึ้นในชุมชนประมงแหลมสิงห์ จากการสำรวจพบว่า ก่อนและหลังการเข้ามาของนโยบาย (คสช.) ยังไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ เพราะยังไม่มีมาตรการที่เด่นชัดในการเอาจริงเอาจังกับปัญหาดังกล่าว ดังนั้น รัฐควรมีกฎหมายกำหนดให้นายจ้างให้สิทธิในการลาคลอดกับแรงงานข้ามชาติที่ประสงค์จะกลับไปคลอดยังประเทศของตนได้ ซึ่งหลังจากคลอด 3 เดือน แรงงานสามารถกลับมาทำงานได้ตามปกติ เพื่อเป็นการลดปัญหาเด็กไร้สัญชาติที่จะเกิดขึ้นในประเทศ (ธวัชชัย หลวงอินทร์. สัมภาษณ์. 2557)

2.12 การคุมกำเนิดแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาในประเทศไทย เนื่องจาก แรงงานข้ามชาติที่ลักลอบเข้ามาในประเทศไทยมีการลงหลักปักฐาน พักอาศัยกันเป็นครอบครัว มีลูกที่เกิดจากพ่อแม่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาในชุมชนประมงแหลมสิงห์ส่งผลให้เกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติเพิ่มขึ้น ดังนั้น รัฐควรจัดสรรเงินงบประมาณให้สาธารณสุขชุมชนลงพื้นที่ในการคุมกำเนิดแรงงานข้ามชาติ ที่พักอาศัยอยู่ในประเทศ เพื่อลดปัญหาเด็กไร้สัญชาติที่จะเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน (มนัส เจริญสิทธิ์. สัมภาษณ์. 2557)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาท ผลกระทบและมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี มีข้อค้นพบว่า บทบาทของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เป็นบทบาทในฐานะที่เป็นหน้าที่ (Function) หนึ่งของระบบการทำประมงที่มีการพัฒนาเชิงทุนนิยม กล่าวคือ ในระบบการทำประมงก่อนหน้าทุนนิยม คือระบบประมงพื้นบ้านนั้น มิได้มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา เนื่องจาก การประมงพื้นบ้านนั้นเป็นการประมงขนาดเล็กโดยมีเป้าหมายเพื่อการผลิตยังชีพเป็นหลัก แต่หลังจากที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีการจับปลา เช่น การใช้อวนในระบบประมงพาณิชย์ คือการทำประมงเพื่อมุ่งขายเป็นหลัก ก็เริ่มมีความจำเป็นจะต้องมีการจ้างแรงงานเข้ามาทำการประมง การทำประมงพาณิชย์ก็ได้พัฒนาจากการจ้างแรงงานในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกับอำเภอแหลมสิงห์ไปการจ้างแรงงานอีสาน ในที่สุดเมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติพายุเกย์ ทำให้แรงงานอีสานในการทำ

ประมงแหลมสิงห์ต้องเสียชีวิตจำนวนมาก จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องอาศัยแรงงานจากกัมพูชาเข้ามาแทนแรงงานอีสาน ดังนั้นแรงงานกัมพูชาจึงมีบทบาทที่จำเป็นต่อระบบการทำประมงพาณิชย์ในอำเภอแหลมสิงห์

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองและสาธารณสุข ของแรงงานข้ามชาติ ที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาโดยเปรียบเทียบระหว่างในช่วงก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้น พบว่า ผลกระทบด้านเศรษฐกิจในภาพรวมในช่วงก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีผลกระทบปานกลางไม่แตกต่างกัน ผลกระทบด้านสังคมในภาพรวมโดยในช่วงก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้นมีผลกระทบน้อยลง ผลกระทบด้านการเมืองการปกครองในภาพรวมโดยในช่วงก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้นมีผลกระทบน้อยลงค่อนข้างมาก และผลกระทบด้านสาธารณสุขโดยในช่วงก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้นมีผลกระทบน้อยลง

ผลการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ในเขตชุมชนชาวประมง ดังเช่น อำเภอแหลมสิงห์ สามารถนำเสนอเป็นแบบจำลอง (Model) ในการแก้ปัญหาออกเป็น 2 ระดับ คือ 1. มาตรการการแก้ไขปัญหาในระดับเชิงโครงสร้าง ควรใช้การจัดการประมงร่วมกัน กล่าวคือ ปัญหาแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตชุมชนประมงไทย ดังกรณีเช่น แหลมสิงห์ เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างที่จำเป็นจะต้องมีการดำเนินการในระยะยาว เนื่องจากการใช้แรงงานข้ามชาตินั้นมีความเกี่ยวโยงกับระบบการทำประมงที่มีพัฒนาการแบบทุนนิยมและเกี่ยวพันกับปัญหาระบบกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของทรัพยากรทางทะเล ในการจัดการประมงจึงต้องมีมาตรการในเชิงกฎหมายเพื่อให้เกิดเป็นกติกาที่สามารถบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง สมาคมชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทยในฐานะภาคชุมชน ได้เสนอมาตรการเพื่อร่างแก้ไขพระราชบัญญัติการประมง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นมาตรการการจัดการประมงร่วมกันระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้างอย่างระยะยาวได้ และ 2. มาตรการในการแก้ไขปัญหาในระดับเฉพาะหน้า ในปัจจุบันปัญหาแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตชุมชนประมงไทยอยู่ภายใต้นโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งจะพบว่ายังมีปัญหาที่จะต้องมีการแก้ไข เช่น 2.1 รัฐควรให้มีการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติตลอดทั้งปี 2.2 รัฐควรจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่เหมาะสม 2.3 การจัดตั้งศูนย์ร้องเรียนแรงงานข้ามชาติในชุมชนที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่ ฯลฯ

จากทฤษฎีของพัฒนาการทุนนิยมประมง จะพบว่า ในการทำประมงเพิ่งเข้าสู่ระบบทุนนิยมสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. การประมงก่อนทุนนิยม คือการประมงพื้นบ้านเพื่อยังชีพเป็นการประมงก่อนทุนนิยม ซึ่งปรากฏที่เห็นเด่นชัด คือ ประมงพื้นบ้าน (Artisanal Fishing) เป็นการประมงเพื่อยังชีพโดยใช้เรือประมงขนาดเล็กและการประมงแบบผู้ผลิตสินค้ารายย่อย (Petty Commodity Production) ที่มีลักษณะของผู้ผลิตรายย่อย

2. การประมงในระบบทุนนิยมขนาดย่อม (Petty Capitalism) เป็นการทำการประมงที่เรียกว่า ประมงพาณิชย์ (Commercial Fishing) ประมงพาณิชย์ในที่นี้เป็นการประมงที่จำเป็นต้องอาศัยระบบการจ้างแรงงาน ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์ในเชิงนายจ้างกับลูกจ้างแต่ยังมีลักษณะของการจ้างงานไม่มากนักและยังมีการแข่งขันกันในการทำประมง

3. การประมงแบบในระบบอุตสาหกรรมทุนนิยม (Industrial Capitalism) เป็นการประมงขนาดใหญ่ที่มีการจ้างงานจำนวนมากและมีการผูกขาดในการทำประมง การประมงในแบบนี้เกี่ยวข้องกับการจับปลา การขายปลารวมถึง การแปรรูป การจัดจำหน่ายตามผลิตภัณฑ์ปลา เป็นการผลิตเพื่อขาย (commodity production) และแสวงหามูลค่าส่วนเกิน (surplus value) ในรูปของกำไร (วิฑูรย์ ปัญญากุล,2547 หน้า18)

จากข้อค้นพบ (Finding) ของวิทยานิพนธ์นี้ จะพบว่าพัฒนาการทุนนิยมของประมงแหลมสิงห์นั้น ยังมีลักษณะของการประมงแบบทุนนิยมขนาดย่อมและยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่ทุนนิยมในระบบประมงอุตสาหกรรมได้ ที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเกิดจากเงื่อนไขที่สำคัญหลายประการคือ

1. ช่องทางการตลาดแคบ ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปจากผลิตภัณฑ์ปลา ที่จะสามารถเป็นที่รองรับจำนวนสัตว์น้ำจำนวนมาก

2. ทุนในการทำกิจการประมงไม่มาก จึงมีเทคโนโลยีที่ไม่สูง เรือประมงจึงมีขนาดเล็ก

3. ศักยภาพในการจับสัตว์น้ำที่ไม่มาก เนื่องจากเป็นเรือประมงขนาดเล็ก ความสามารถในการจับปลาจึงไม่สูงนัก

เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบของแรงงานที่มีต่อประมงแหลมสิงห์ จะพบว่าผลข้อค้นพบแรงงานข้ามชาติมีความจำเป็นที่ขาดไม่ได้ของประมงแหลมสิงห์ในปัจจุบัน แต่แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ก็มิได้มีการถูกขูดรีดในลักษณะที่เรียกว่า การค้ามนุษย์ เนื่องจากการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในระดับโลกนั้นมีสาเหตุมาจากปัจจัยที่สำคัญคือ ขาดการรับรู้ถึงสิทธิของตนเอง การไม่มีข้อมูลถึงความเสี่ยงในการเป็นทาส การขาดองค์กรปกป้องที่เข้มแข็งพอ การไม่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ระบบปกป้องทางกฎหมายการค้ามนุษย์ยังไม่ดีพอและการมีลักษณะเป็นคนชายขอบ เช่น การกักขังแรงงานบนเรือเพื่อทำการประมงเป็นเวลาหลายเดือนหรือการที่เป็น

เช่นนี้ที่ยังไม่ปรากฏแรงงานค้ามนุษย์ในประมงแหลมสิงห์ เด่นชัดนัก เนื่องจาก สาเหตุสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. ประมงแหลมสิงห์ไม่ได้พัฒนาถึงขั้นประมงอุตสาหกรรมแบบทุนนิยม ที่จำเป็นต้องหากำไรสูงสุดจากแรงงานข้ามชาติเพื่อขูดรีดส่วนเกินให้ได้มากที่สุด

2. เรือประมงแหลมสิงห์เป็นเรือประมงพาณิชย์ขนาดเล็กจึงออกทะเลไม่นานเหมือนกับเรือประมงอุตสาหกรรมที่ออกทะเลเป็นปีไม่ได้เข้าฝั่ง

3. เจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์มีหลักมนุษยธรรมต่อแรงงานข้ามชาติกัมพูชามากกว่าการเห็นประโยชน์จากการทำงานประมงเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเชิงสำรวจเรื่องแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมงทั้งหมด ในเขตภาคตะวันออก

2. ศึกษาแรงงานข้ามชาติในยุคที่ไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3. การวิจัยเพื่อพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กังวาลย์ จันทรโชติ. 2541. **การจัดการประมงโดยชุมชน.** ภาควิชาการจัดการประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์. 2555. **วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม.** สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ทอน เบง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัศวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (10 มกราคม 2558). ที่บ้านเช่าแรงงานข้ามชาติ จังหวัดจันทบุรี.

ธวัชชัย หลวงอินทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัศวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (9 ตุลาคม 2557). สำนักงานวิทยุกระจายฝั่งอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.

ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550. **การจัดการความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.** สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

มนัส เจริญสิทธิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัศวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (18 กรกฎาคม 2557). ที่โรงพยาบาลแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.

วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2547. **ปลา หายไปไหน สาเหตุและผลกระทบจากการทำประมงเกินขีดจำกัด. มูลนิธิสายใยแผ่นดิน** เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ.

วินัย ลิ้นทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัศวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (9 พฤศจิกายน 2557).ที่ท่าเรือสิงห์อำนวย จังหวัดจันทบุรี.

วิรัช ลิ้นทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัศวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (13 พฤศจิกายน 2557).ที่ท่าเรือสิงห์อำนวย จังหวัดจันทบุรี.

ประเสริฐ เนินริมหนอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัศวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (24 กรกฎาคม 2557).ที่สมาคมประมงแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.

สุคนธา จันทรุปราคากุล. 2551. **ผลกระทบจากแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมประมงในจังหวัดสมุทรสาคร.** ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขารัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.